

ABDALLIK GELENEĞİ TEMSİLCİLERİ MUHARREM ERTAŞ VE HACI TAŞAN'IN SESLENDİRDİKLERİ ESERLERİN FARKLI AÇILARDAN TASNİFİ*

Fahrettin Özdeş¹, Sertan Demir²

ÖZET

Abdallık, yüzyıllar boyunca Anadolu coğrafyasında var olan, kendi içinde sosyal ve kültürel yapıyı düzenleyen bir gelenektir. Abdallar, toplum içinde müzik yetenekleri ile de kendilerini göstermişler ve ürettikleri eserler yoluyla, geleneksel müzik kültürüne önemli katkılar sağlamışlardır.

Bu araştırmada, Abdallık geleneğinin en önemli temsilcilerinden olan Muharrem Ertaş ile Hacı Taşan'ın seslendirdikleri eserlerin, genel hatlarıyla geleneksel abdal müziğinin özellikleri doğrultusunda tasniflerini yapmak amaçlanmıştır. Araştırma, geleneksel abdal müziğinin iki önemli temsilcisinin seslendirdikleri eserlerin tasniflerinin makam, ses genişliği ve usul yönünden yapılması ve elde edilen verilerin karşılaştırılması yoluyla kendi yörelerine ve içinden yetiştikleri geleneklerine olan katkılarını göz önüne sermek açısından önemli görülmektedir.

Araştırma tarama modelinde yapılmış olup, var olan durum betimlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdal müziği, Hacı Taşan, Muharrem Ertaş

CLASSIFICATION OF THE MUSICAL WORKS PERFORMED BY MUHARREM ERTAŞ AND HACI TAŞAN IN TERMS OF DIFFERENT ASPECTS*

ABSTRACT

---

* 30-31 Mart 2017 tarihlerinde gerçekleştirilen Kırkkale Üniversitesi 1. Ulusal Müzik Araştırmaları Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, fahrettin.ozdes@gmail.com

² Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Temel Bilimler Bölümü Öğretim Üyesi, sdemir@sakarya.edu.tr

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

Abdallık is a tradition which has existed in Anatolia for centuries and organized the social and cultural structure by itself. Abdals are known with their musical abilities in society and have made great contribution to traditional music culture by works they produced.

In this research, it was roughly aimed to classify the musical works performed by Muharrem Ertaş and Hacı Taşan who are the two important representatives of Abdallık tradition in accordance with the characteristic of traditional Abdal music. The research is considered significant due to two reasons. One of them is that the musical works of two important representatives of traditional Abdal music should be classified with respect to maam, register and meter. As for the second reason is that there two important representatives should display all contributions to region where they lived and traditions in which they grew up through comparing obtained datas.

The research was done in descriptive survey model and the current situation was tried to be represented.

Keywords: Abdal Music, Hacı Taşan, Muharrem Ertaş

---

* This study was represented as oral presentation in Kırkkale University I. National Music Research Student Congress between 30-31 March 2017.

1.GİRİŞ

Gelenek kavramı sanat, edebiyat, felsefe, din gibi birçok farklı alanda kullanılan oldukça çeşitli ve geniş bir kavramdır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'e göre gelenek; "Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon" olarak tanımlanmıştır ve "gelmek" fiilinden türetilmiş bir isimdir (TDK: 2016). Bir başka sözlükte (Doğan: 1996) ise bu tanıma: "Bir toplulukta, zaman içinde meydana gelen kültür birikiminin neticesi olan her şey" karşılığına ek olarak "Sözlü nakille geçen her şey" karşılığı verilmiş ve çok daha geniş bir çerçeveye çizilmiştir (alıntılayan Akkanat, 2000).

Osmanlıca Lugat'te (Devellioğlu: 1982) ise bahsedilen kavramın eş anlamlısı olan "an'ane" kelimesine verilen ilk karşılık "Rivayet, gelenek" kelimeleri olmuştur (alıntılayan Akkanat, 2000).

Toplum Bilimleri Sözlüğü isimli eserinde Ozankaya (1984), bir toplumun gelenek unsurları arasında eskiden kalmış olmaları dolayısıyla kayda değer bulunup nesilden nesile aktarılan manevi kültür öğelerini gösterir (alıntılayan Akkanat, 2000).

Aziz Çalışların (1983) Ansiklopedik Kültür Sözlüğü'nde gelenek kavramı, "Belirli bir sınıfta oldukça uzun bir geçmişe dayanan, zaman yoluyla alınmış ya da yeniden yaşatılmakta olan, belli sınıfsal hedeflerin yerleşmesine yardımcı, kalıcılık ve değişim yeteneği gösteren düşünce, simge ve kurumlar" tanımıyla daha geniş bir çerçevede ele alınmıştır (alıntılayan Akkanat, 2000).

Felsefe içerisinde de yer alan gelenek kavramı, Ahmet Cevizci'nin (1999) sözlüğünde şu şekilde ele alınmaktadır: "Gerçek ya da hayali bir geçmişle olan sürekliliğin önemini ima ederken, belirli eylem normlarını kutsayan ve öğreten pratik veya uygulamalar bütünü. Bir topluluğun, mevcut toplumsal yapısını ve değer sistemini çok büyük sarsıntılar yaşamadan koruyup devam ettirme

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

amacıyla, kendinden önceki kuşaklardan devraldığı, belli bir dönüşüme uğratarak sonraki nesillere aktardığı, başta inançlar, düşünüşler ve kurumlar olmak üzere, her tür sosyal pratik" (alıntılayan Akkanat, 2000).

Ahmet Say ise Müzik Sözlüğü isimli kitabında gelenek kavramını şöyle tanımlamıştır: "Geçmiş çağlardan süzülerek gelen kültürel değerlerin toplumda kuşaktan kuşağa geçerek ortak ve özel bir ruh, sağlam birer bağ oluşturması"(Say: 2012).

Temel aktarım yolu usta-ıracak ilişkisi olan ve bu yolla da aktarımı kulaktan kuşağa süren geleneksel müzikler de, halk biliminin inceleme alanı içerisine girmektedir. Halk müzikleri, yaratıldıkları ve aktarıldıkları toplumlara dair çok önemli kültürel özellikleri bünyesinde barındırmakta ve kültür çalışmaları için çok önemli yer tutmaktadırlar. Halk müziği, içeriğini oluşturan halk hayatının tüm yönlerinin, öğrenilmiş geleneksel müziksel ve sözel davranış kalıpları aracılığıyla yaşamını sürdürülebilir olmasına olanak sağlayan sözel bir edebiyat türüdür. Geleneksel hâlde varlıklarını sürdüren bu müziksel ve sözel kalıplar, toplumlar ve gruplar bazında müziksel farkların belirgin şekilde birbirinden ayırt edilmesine olanak sağlamaktadır (Erkan, 2008: 3'den alıntılan Keskin, 2014). Türk Halk Bilimi ve Türk Halk Müziği içerisinde yer alan önemli başlıklardan olan "Abdallık Geleneği" ve "Geleneksel Abdal Müziği" de, uzun ve köklü geçmişe sahip olmakla birlikte varlıklarını geçmişten günümüze ulaştırmayı başarabilmiş gelenek alanlarıdır.

Etimoloji

Tasavvufi bir terim olarak Arapça kökenli "abdâl" sözcüğü, ortaya çıktığı günden bugüne dek hem anlam hem de ses bilgisi açısından değişikliklere uğramıştır. Abdal sözcüğü'nün kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte, ortaya atılmış çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu tanımlardan öne çıkanı; Hakk'ın birliğine varma yolunda her türlü maddiyattan arınmış zahit dervişlerin ruhları için nefislerini yok ederek bedel vermeleridir (Saruhan, 2012). Bu noktadan kaynaklı olarak Okumuş (2005: 599), "Abdal sözcüğü'nün değişmek,

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

değiştirmek, bir şeyi bir şeyin karşılığında o şeyin yerine koymak anlamına gelen Arapça “b-d-l” fiil kökünden türeyen ve bir şeyin yerini tutan, karşılık, vekil, tanık, temsilci gibi anlamlara gelen “bedel” sözcüğünün çoğulu olduğu” görüşündedir (alıntılayan Saruhan, 2012).

Farklı kaynaklarda yapılan açıklamalarda da, genel olarak bilinen anlamıyla Tanrı'ya yakın olmak için dünya nimetlerinden arınmış olma/ermiş anlamına gelen “veli” kelimesiyle aynı anlamda kullanıldığı belirtilmiştir. Abdal kelimesinin, özellikle tasavvuf inancına bağı Türkmen grupları arasında XIII-XIV. yüzyıldan itibaren “ermiş, pir, baba” terimleriyle aynı anlamı taşıyan bir unvan olarak kullanıldığı ve bu toplulukların, inanç önderlerini çoğunlukla “abdâl” olarak adlandırdıkları da aktarılmıştır (Önler, 2013). Fakat tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişimler, kelimenin kullanımı ve anlamında da değişiklikler yaratmıştır. Ortaya çıktığı dönemlerde yüce bir sıfat olarak dile getirilen abdal sözcüğü, günümüzde kullanılan “aptal” sözcüğüne devşirildiğı bir durumla karşı karşıya kalmıştır.

Tarihçe

Abdal kelimesinde olduğu gibi, Abdalların kökeniyle ilgili de farklı görüşler savunulmuştur. Bunlar içerisinde en öne çıkan; XII. yüzyıl sonlarından itibaren, Orta Asya'da yaşanan kuraklık ve artan Moğol baskısı sonucu Anadolu'ya göç eden Türkmen boyları olduğudur. Anadolu'da yaşayan Abdallarla bire bir görüşmelerin yapıldığı birçok çalışmada da, Abdalların kendilerini “Türkmen” olarak tanımladıkları belirtilmiştir.

M. Fuat Köprülü ise, Abdalların Eftalitlerin (Ak Hunlar) devamı olduğunu söylemiştir ve benzer şekilde Süleyman Uludağ da, L. Lockhart'ın Encyclopaedia of Islam'a yazdığı ‘Abdali’ maddesini de kaynak göstererek; çok daha önceleri Afganistan'da Eftalit veya Akhun diye bilinen Türklerin Abdal adını kullandıklarını belirtmektedir (alıntılayan Gürsoy, 2006).

**Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri
Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi**

Günümüz Abdallarının Türk tarihi içerisinde geçmişle olan bağlarının tanımlanmasına yardımcı olacak yazılı kayıtlar bulunmamakla birlikte daha çok Alevi (çoğunlukla Bektaşî) Türk boylarının olduğu bölgelerde yaşadıkları göze çarpmaktadır.

Abdalların, XIII. yüzyılda Babai isyanına bir şekilde katıldıkları, isyanın kanlı bir şekilde bastırılmasından sonra Osmanlı Beyliğine savaştı, gezgin-derviş olarak dâhil oldukları; o dönemde yaygın olan Kalenderî, Vefâî ve Haydarî (Bektaşî) tarikatlarında kendilerine çok rahat yer buldukları söylenebilir (Bekki, 2012). XVI. yüzyıl itibarıyla özellikle göçebe Türk boyları arasında Bektaşîlik yaygınlaşmıştı. Gürsoy (2006: 53), “Özellikle Kırşehir, Nevşehir, Ankara gibi Orta Anadolu’da yörelerinde yaşayan Abdalların Bektaşî geleneğine sahip olmasında Hacı Bektaş’ın dinsel çalışmalarını çoğunlukla bu bölgelerde gerçekleştirmesinin yeri büyüktür” görüşünü dile getirmiştir (alıntılayan Saruhan, 2012). Zira; Hacı Bektaş’ın, Anadolu’nun birçok yerini dolaştıktan sonra Anadolu’da yaşanan siyasal çalkantı ve çatışmaların da etkisiyle Nevşehir tarafına yerleştiği, burada uzun süre Kadıncık Ana olarak adlandırılan bir kadına konuk olduğu ve ‘yol gösterme’ çalışmalarına/misyonuna buralarda devam ettiği bilinmektedir (Gürsoy, 2006). Köprülü (1935: 31, 32)’ye göre, XV. yüzyılda Abdallık, Bektaşîlik’ten ayrı olmakla beraber, inanç ve erkân bakımından aralarında büyük benzerlikler olduğu görülür. Hacı Bektaş, Abdallar arasında önemli bir mevkiye sahipti ve henüz bu zamana kadar Bektaşîleşmemiş olan Abdallar kendilerine “Seyyit Gazi Yetimleri” adını vermekteydiler. Onların Anadolu’da en önemli merkezleri Eskişehir’de bulunan “Seyyit Gazi Tekkesi” idi (alıntılayan Ayata 2012).

“Anadolu Abdalları ile ilgili yapılan çalışmaların genelinde ilk göze çarpan topluluk Orta Anadolu Abdallarıdır. Anadolu Abdallarının en büyük ve karakteristik kolu olan bu grup, farklı kültürel yapıları ve yaşam tarzları ile Orta Anadolu müzik geleneği içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılan kendilerine özgü köklü ve zengin bir müzik geleneği yaratmış olmaları, bu gelenek içinde birçok üstadın yetişmesi” (Parlak 2009) ile dikkat çeker (alıntılayan Saruhan, 2012).

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Abdallar, Orta Anadolu'da özellikle Kırşehir ve Kırıkkale civarında yerleşmiş bulunmaktadır. Gürsoy (2006: 9-10)'a göre, Kırşehir'de yaşayan Abdallarla Kaman, Kırıkkale merkez ve Keskin, Nevşehir Hacıbektaş, Ankara-Polatlı, Gölbaşı Soğulcak köyü ve Haymana'da yaşayan Abdallar arasında geçmişe dayanan bir ilişki vardır (alıntılayan Bekki, 2012).

Günümüzde ise Abdallar ağırlıklı olarak Kırşehir, Mersin-Silifke, Afyon-Sultandağı ve Emirdağ, Antalya, Adana, Gaziantep, Yozgat, Tokat, Çorum, Konya, Kayseri, Sivas, Malatya, Karaman, Isparta, Denizli, Amasya, son dönemlerde ise İzmir, Aydın ve Manisa tarafları olmak üzere hemen hemen Türkiye'nin her yerinde yaşamaktadırlar (Bekki, 2012).

Abdallar, sosyal yaşam içerisinde sepetçilik, kalaycılık, elekçilik, semercilik, demircilik, nalbantlık, kazancılık, sünnetçilik, köçeklik gibi birçok meslek alanında faaliyet göstermiş veya göstermektedirler. Fakat bunlara ek olarak söylenebilecek en önemli ve belki de en dikkat çekici meslek alanı "müziyenlik/çalgıcılık"tır. Çalgıcılık, hemen hemen tüm abdal toplulukları arasında öne çıkmış ve "geleneksel" olarak ifade edilmiş bir meslek konumundadır. Daha geniş bir pencereden bakılacak olursa müzik, abdallar için bir "var oluş" sebebidir.

Abdallarda Müzik

Abdallar için müzik, bir meslek olmaktan ve bu yolla gelir elde etmekten çok kendilerini var etme biçimi ve dünyaya bakışlarının yansımasıdır. Tarih boyunca farklı coğrafyalarda yaşam bulan ve çoğu zaman da, birlikte yaşadıkları diğer topluluk tarafından "marjinal" bulunan abdallar, bu nedenle müziği bir yaşam biçimi, kimlik ifadesi ve daha da ötesinde bir "ibadet" olarak algılamaktadırlar. Öyle ki; doğuştan itibaren müzik konusunda çok yetenekli oldukları söylenen abdallar, çocukluk dönemlerinden başlamak üzere adeta bu kültürle ve bu kimlikle harmanlanmaktadırlar. "Abdallar müziği, topluma yeni katılan bireye öğretilmesi gereken bir âdet olarak değil, sosyal yaşantılarının olağan işleyiş süreci içerisinde her bireyin, tıpkı konuşmayı öğrenir gibi, doğrudan bir

**Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri
Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi**

müdahale dışında maruz kaldığı bir doğal yaşam süreci olarak görmekte-dirler” (Erkan 2008:39'dan alıntılanan Saruhan, 2012).

Parlak (2009)'a göre; "Soylarından gelen üstün yetenekleri ile Abdallar müziği bir başka algılar, başka severler. Bu sevgi, Abdal yaşantısında müzik sanatının çağlar boyu ibadet edercesine yapılan bir gelenek olmasını sağlamış, günümüze kadar yaşamasında en önemli etken olmuştur. Bu köklü geleneğin içerisinde doğan her bir Abdal ferdi daha yürümeyi öğrendiği sırada müzik aletleri ile tanışıp, derin bir sevgi ile dört elle sarılarak öğrenmeye başlarlar. Doğduğunda başucuna çalgılar bırakılıp bunları çalması arzulanan çocuğa aklı ermeye başladığında ileriki meslek yaşamı ile ilgili yapılan telkinler de bu yöndedir. Birçok çevrede verilen 'oku doktor ol, avukat ol, mühendis ol' gibi öğütlerin yerine, 'inşallah bir elin davullu, bir elin zurnalı olur' şeklinde öğüt verilmekte ve çocuk bu yönde teşvik edilmektedir" (alıntılanan Saruhan, 2012).

Genellikle oğullar babalarını örnek almakta ve onların çaldıkları sazları çalmaktadırlar fakat bunların istisnalarına da rastlanmaktadır. Abdalların inancına göre, doğan çocuğun yastığının altına ne konursa çocuk onunla ilgili bir mesleği seçer. Bu nedenle; Abdallar, yeni doğan çocukların yastıklarının altına davul tokmağı, zurna kamışı vb. şeyler koymaktadırlar. Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren öncelikle çalgıları tutmaya, sesleri keşfetmeye başlarlar. Zaten doğumlarından itibaren müziğe aşina olan kulaklarıyla ve sahip oldukları yetenekleriyle bu süreci zorlanmadan geçmektedirler (Duygulu, 1996).

Adeta doğumları itibarıyla müzisyen olan Abdallar, belirli bir yaştan sonra büyükleriyle birlikte farklı ortamlardaki müzik icralarına katılmaya ve bu disiplini öğrenmeye başlamaktadırlar. Burada belirtilmesi gereken önemli husus; Abdallar arasında, bu geleneklerin ve becerilerin aktarımı noktasında herhangi bir kurumun bulunmamasıdır. Süreçten tam anlamıyla ustadan çırağa yöntemiyle geleneksel bir biçimde sürdürülmektedir.

Abdallarda Müzik İcra Ortamları

Abdallardaki bu "eğitim-öğretim" sürecinde, Abdallık geleneğinin kollarından biri de düğüncülük geleneğidir. Abdalların günümüzde birçok çalışmaya konu olması, onların yaşadıkları bölgelerde evlenme ve düğün gelenekleri etrafında teşekkül etmiş olan eğlencelerin icrasında başlıca rolü üstlenmeleridir. Abdalların sanatlarını icra ettikleri mahallerin başında düğünler gelir (Bekki, 2012).

Düğünler Abdallar için yalnızca para kazandıkları bir gelir kapısı olmasının dışında çok daha derin bir anlam taşımaktadırlar. Farklı meslek dallarıyla uğraşıyor olsalar bile düğün mevsiminin gelmesi Abdallar için yeniden doğmak gibidir ve bu, onlar için hem insanlara gönülden hizmet ettikleri hem de sanatsal ustalıklarını sergiledikleri bir alandır. Bir Abdal için önemli olan para kazanmak değil, kendini ispat edebileceği en yetkin işi yaparak toplum içinde bir statü kazanmaktır (Duygulu, 1996). Parlak (2009)'a göre, "kendilerinin dünyadaki bulunuş nedenlerine atfen düğün çalgıcılığını da insanın en mutlu gününde insana hizmet etme işi olarak gören Abdallar, üç gün boyunca ve neredeyse durmaksızın sürüp giden çalıp söyleme işini büyük bir içtenlikle yürütürler. Öyle ki, Haktan geleni halka verme inanışları gereği icra ettikleri her bir düğün sonrası hemen başlayan bir diğerinde sanki hiç yorulmamış gibi yeni baştan tazelenir, aynı coşku ve tempoda diğer düğüne hizmete koşarlar. Bu nedendir ki, Anadolu'da 'Çocuk oyundan, Abdal düğünden usanmaz' atasözü kulaktan kulağa söylene gelmektedir" (alıntılayan Saruhan, 2012).

Abdallar çalgıcılığın yanında, karşılıklı icra edilen kaşık oyunlarıyla da düğünlerde yer almaktaydılar. Günümüzde görülmesi de "köçeklik", geçmişte Abdallar arasında hayli yaygın bir gelenektir. Köçeklik, Abdallar için müzikal eğitimin bir alanıydı bile denilebilir. Köçeklik geleneği için Erkan (2008) şu ifadeleri kullanmıştır: "Bu önemli gelenek, müzikal davranışı beden hareketleri eşliğinde içselleştirmek açısından önemli bir eğitim aracı olarak görev görmekte idi diyebiliriz. Önceleri, köçek olarak düğünlerde yer almaya başlayan Abdalın

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

yöre müziklerini dans aracılığıyla kendi bünyesinde pekiştirip ritmik ve ezgisel hâkimiyetini geliştirdiğini ve müzikal derinliği farklı bir boyutuyla öğrendiğini; sonrasında kendisi müzisyen olarak çalmaya başladığında ise dans aracılığıyla edinmiş olduğu tecrübeleri toplum tarafından ideal kabul edilen bir icra için kullandığını söylemek mümkündür" (alıntılayan Saruhan, 2012).

Benzer şekilde Tokel ile yaptığı görüşmede Neşet Ertaş (Tokel, 2004: 159), yeni yetişen Abdalın öğrenim sürecinde köçekliğin önemini vurgulamıştır: "Bir de eskiden kadınların, kızların oynaması ayıptı, çalgıcılar ekmeğini bu yolla kazandıkları için köçekçilik zanaatı vardı. Bizde beş altı yaşındaki çocuklara önce kaşık veya zil öğretilir ki, hem çalgıya ahenk katsın - hem de düğünlerde ufaktan ekmek parası kazanmaya başlasın... Çocuk hem oynar, hem de sanatını pekiştirmiş olurdu. Oynamadığı zaman da cemaatle çaldıkları havaları dinlerlerdi. Bu bir nevi çocuğun gelişmesi için müzik okuluymuştu. Büyüdüğünde, artık kabiliyetine göre saz çalabiliyorsa saz, keman çalabiliyorsa keman çalardı. Bunları çalamıyorsa, bunlara kabiliyeti yetmiyorsa, ya davul çalardı ya zurna..." (Tokel, 2004).

Teknolojik imkânların yeterince gelişmemiş olduğu dönemlerde düğünlerde yer alan Abdallar için, büyük bir alandaki geniş kitleye kendilerini duyurmak da ayrı bir maharet gerektirmekteydi. Parlak (2011)'e göre, "kalabalık meydan düğünlerinde ortamın gürültüsü içerisinde meydanın bir ucundan diğer ucuna dizilmiş insan topluluğuna sesini duyurmak zorunda kalan Abdallar, yüksek ünlemlerle ve güçlü bir avazla okumak zorunda kalmışlardı. Bu durum zor olmasının yanı sıra onların kendilerine özgü, güçlü bir ses karakteri ve tekniği geliştirmelerine neden olmuştur" (kişisel görüşmeden aktaran Saruhan, 2012).

Abdallarda Müziğinde İcra ve Repertuvar

Abdalların icra ettikleri müzikler ise Anadolu'nun yöresel havalarının dışında değildir ve Abdallar, buldukları bölgelerin kültürel öğelerine uygun müzikler icra etmektedirler. Örneğin; Gaziantep Abdalları ile Emirdağ Abdalları arasında müzikal icra bakımından hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. Kullanılan

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

enstrümanlardan repertuvara ve yerel tavırlara kadar her şey farklıdır. Bu nedenle; Abdal müziğini, geleneksel formlarda ve yerel boyutta düşünmek gerekmektedir (Duygulu, 1996).

Abdalların repertuvarlarında usulsüz ezgiler olan uzun havalar önemli bir yer tutmaktadır. Buldukları yöreye göre farklı isimler alan bu ezgilerin en usta icracıları Abdallardır. Özellikle Orta Anadolu ve Güney Anadolu'da icra edilen bozlaklar, belki de bunlar arasındaki en özel yere sahiptir. Kırıkkale'nin Keskin ilçesi ve Kırşehir'de yaşayan Abdallar tarafından yaygın olarak icra edilen bozlaklar, başta Türkmenler olmak üzere bazı Türk boyları arasında doğan ve yaşatılan köklü bir gelenek olmuştur.

Bir bozlağı ya da barak havasını Abdalların icra biçimiyle yerel halkın icra biçimi arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Üslup farklılığından vurgulara, melodideki esnekliğe kadar Abdalların uzun hava icraları çok farklıdır. Bu nedenle, bazı yörelerde yerel halk kendi okuyuşu için "yerli ağzı" veya "köylü ağzı", Abdalların okuyuşu için ise "Abdal ağzı" veya "Teber ağzı" terimlerini kullanmaktadır (Duygulu, 1996).

Abdalların uzun havalar konusunda sahip oldukları kendilerine özgü stilleri, kırık hava türleri için de geçerlidir. Hareketli ve coşkulu türkülerde kullandıkları bol geçitli ezgiler ve icrası zor serilikte süslemeli melodiler bunların en temel özelliklerindedir. Çeşitli düğün havaları, oyun havaları ve yürüyüş havaları, Abdalların icra ettiği kırık hava türleri içerisinde (Duygulu, 1996).

Anadolu Abdalları arasında en yaygın olarak kullanılan çalgılar ise davul ve zurnadır. Zurnalar daha çok orta ve cura zurna denilen boyutlardadır. Zurna çalmakta gösterdikleri ustalığa göre kendi toplumları içinde saygınlık kazandıkları da söylenmiştir. Davul-zurna takımlarıyla daha çok yerel oyunlara eşlik etseler de, bazı uzun havalara ve kırık havalara da arada eşlik edebilmektedirler. Abdalların davul-zurnadan sonra en çok kullandıkları çalgı ise bağlamadır. Bağlama Abdallar için adeta kutsal bir niteliktedir. Bağlamalar yörelere göre dambura, çöğür, bozuk, cura gibi isimler almaktadır. Bağlamada

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

ustalaşmış Abdalların daha çok Orta Anadolu'da toplandığı belirtilmiştir. Bunlarla beraber, bir kısmı "ince saz" olarak tabir edilen cümbüş, keman, klarnet, kanun da Abdallar arasında icra edilen enstrümanlar arasındadırlar. Klarnet, cümbüş, keman, ud, kanun, darbuka, zil, kaşık gibi çalgılardan oluşan ve "ince saz" adı verilen bu gruplarda nadir olarak bağlamaya da yer verilir. Bu gruplara ekseriyetle Konya, Afyon, Eskişehir, Ankara, Mersin illerinde rastlamak mümkündür (Duygulu, 1996).

İşte böylesine köklü bir müzik geçmişine sahip olan Abdallar arasında, Orta Anadolu Abdalları, mensupları en fazla müzikle uğraşan grup olarak ön plana çıkmaktadır. Kırşehir, Kırıkkale ve Yozgat arasında konumlanan bir üçgende Orta Anadolu halk müziğini repertuar ve icra bakımından neredeyse yalnız başlarına temsil eden Abdallar, müzikle özdeşleşmiş bir topluluktur. Orta Anadolu ve özellikle Kırşehir söz konusu olduğunda ilk akla gelen "Abdallar" ya da "Ustalar", abdallar/ustalar denilince ise akla gelen şey çoğu zaman "müzik" olagelmıştır. Kırşehir müzik repertuarıyla bu repertuarın icrasını büyük oranda ellerinde tutan ve yöreye özgü halk müziğinin temsilinde önemli görevler üstlenmiş bulunan Abdallar, tarihi süreçte çok sayıda sanatçı yetiştirmiştir. Bu isimler arasından Muharrem Ertaş, XX. yüzyılda geleneğin aktarımını sağlayan ve geleneksel Abdal müziğini kendinden sonra da büyük bir başarıyla temsil eden oğlu Neşet Ertaş'ın yetişmesinde önemli katkıları bulunması bakımından, ön plana çıkmaktadır (Keskin, 2014). Neşet Ertaş, ustası konumunda olan babası Muharrem Ertaş ile birlikte düğünlere katılarak Orta Anadolu'nun birçok köyünü dolaşmış ve ilk müzik öğrenimini bu yolla almaya başlamıştır. Muharrem Ertaş, Abdallık geleneği içerisinde daha nice kişiye de ustalık etmiş ve yöre müziğine çok önemli katkılar sunmuştur.

Keskin'de doğan ama aslen "abdal" aşiretinin en yoğun olarak yaşadığı köylerden biri olan Kırtıllar Köyü'nden olan Hacı Taşan da, Abdallar arasında önemli isimlerden biridir. Küçük yaşlarda babası tarafından Muharrem Ertaş'a götürülmüş ve çırak olarak yanına bırakılmıştır. Daha önce de bahsedildiği üzere, dönemin en önemli geleneklerinden olan "düğün çalgıcılığı", Hacı Taşan

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

için de adeta bir okul olmuştur. Ustası Muharrem Ertaş ile birlikte düğünlere iştirak etmeye başlamıştır. Semahlar, Halaylar, Oyun havaları, Bozlaklar ve Ağıtlar olmak üzere pek çok türde türkü çalıp söylemiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışma ile asırlardır süregelen köklü bir gelenek olan Abdallık Geleneği ile ilgili detaylı bilgilerin verilmesi, bu geleneğin önemli bir kolunu oluşturan Geleneksel Abdal Müziği'nin özelliklerinin yansıtılması, bu gelenek içerisinde yetişmiş iki önemli isim olan ve yöre müziğinin devamlılığına da katkıda bulunan Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'a ait kayıtlı eserlerin farklı açılardan (makam, ses genişliği ve usul yönünden) tasniflerinin yapılması ve bunların, buldukları yörelerde Geleneksel Abdal Müziği'nin özellikleriyle karşılaştırılarak en nihayetinde, ürettikleri eserlerle, kendi yöre müziklerine yaptıkları katkıların ortaya çıkartılması ve çalışma sonucunda, bu alanda bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sunulması amaçlanmıştır.

Belirtilen bu amaçlara ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın seslendirdikleri eserlerin müzikal özellikleri (makam, ses genişliği ve usul yönünden) nelerdir?
2. Abdallık geleneğinin yaşatıldığı mevzu bahis yörelerdeki türküler içerisinde dağılımları ve bu dağılıma bu iki ismin eserlerinin katkıları nedir?
3. Orta Anadolu'da Abdallık geleneğinde üretilen türkülerin genel müzik özellikleriyle bu iki ismin eserlerinin karşılaştırması nedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırma, geleneksel abdal müziğinin iki önemli temsilcisinin türkülerinin farklı açılardan tasniflerinin yapılıp, elde edilen verilerin karşılaştırılması yoluyla kendi yörelerine ve içinden yetiştikleri geleneklerine olan katkılarını göz önüne sermek açısından önemli görülmektedir. Eserlerin ses aralığı, makam, usul gibi özelliklerinin belirlenmesi ve yöre türkülerinin toplamına, sözü geçen iki önemli

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

ismin doğrudan katkılarının ortaya çıkartılması, sonraki dönemlerde yöreyle ilgili yapılacak çalışmalara da ışık tutabilecektir.

Ayrıca mevzubahis çalışma, araştırma konusu olan iki isimle ilgili daha önce bu nitelikte bir çalışma yapılmaması dolayısıyla bir ilk olacaktır.

2. YÖNTEM

Çalışmada, araştırma konusunun temelini oluşturan Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın yalnızca TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'na kayıtlı eserleri incelenmiştir. Bu nedenle, yapılan çalışma nicel bir araştırmadır ve betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Bu araştırma, mevcut durumu saptamaya yönelik betimsel çerçevede gerçekleştirilen amaç ve yöntem bakımından genel durum tespitine yönelik bir nitelik taşımaktadır. Araştırmanın yürütülmesinde literatür taraması ve betimsel durum analizi tekniği kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışan, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimleyen araştırmalardır (Kaptan, 1995: 59).

Bu araştırmada kullanılan bilgiler (veriler) belgesel kaynak tarama/çözümleme tekniği ile elde edilmiştir (Daşdemir, 2016: 101). Bunun için öncelikle araştırmacı tarafından, Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın yalnızca TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'na kayıtlı eserleri saptanmıştır. Bilahare bu türkülerin incelenmesi sonucunda tasnifleri yapılarak tablolştırılmış, sayısal-yüzde olarak açıklanmış ve sözel olarak yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1.

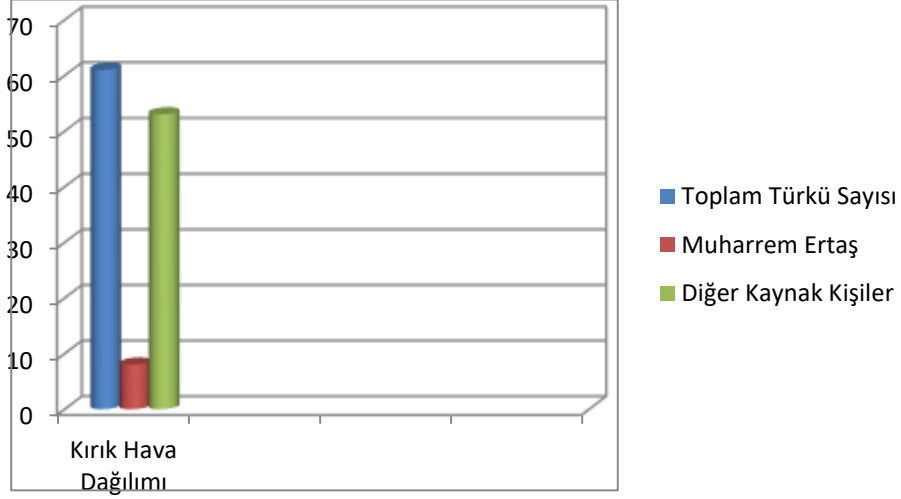
Trt Türk Halk Müziği Repertuarı Dökümü

YÖRE / KAYNAK KİŞİ	KIRIK HAVA	UZUN HAVA	OYUN HAVASI
Kırıkkale	26	24 (Eserlerden 2 tanesinin yöresi Kırıkkale-Kırşehir olarak geçmektedir.)	2 (Kırıkkale-Kırşehir) (Kaynak Kişi: Aybars Başaran)
Kırşehir	61 (Eserlerden 1 tanesinin yöresi Kırıkkale-Kırşehir olarak geçmektedir.)	77 (Eserlerden 2 tanesinin yöresi Kırıkkale-Kırşehir olarak geçmektedir.)	2
Muharrem Ertaş	8 (Eserlerden 1 tanesinin kaynak kişisi Muharrem Ertaş-Neşet Ertaş olarak geçmektedir.)	24	-
Hacı Taşan	15 (Eserlerden 1 tanesinin kaynak kişisi Hacı Taşan-Salman Çoker olarak geçmektedir.)	17 (Eserlerden 1 tanesinin kaynak kişisi Hacı Taşan-Şemsi Yastıman olarak geçmektedir.)	-

TRT THM Repertuarı dikkate alındığında, Kırşehir yöresine ait kayıtlı toplam 140 türkü tespit edilmiştir. Bu türkülerden 61 adeti sözlü kırık hava, 77 adeti uzun hava ve 2 adeti de oyun havası (sözsüz kırık hava) olarak belirlenmiştir. Oyun havalarının yöresi Kırşehir-Kırıkkale/Keskin ve Yozgat-Kırşehir-Keskin olmak üzere kayıtlara geçirilmiştir.

Belirlenen bu 61 türkünün 7 adeti Muharrem Ertaş adına kayıtlıdır. 1 eserde de, hem Muharrem Ertaş hem de Neşet Ertaş kaynak kişi olarak görülmektedir. Geriye kalan 53 türküye ise Muharrem Ertaş dışındaki farklı kişiler kaynak kişilik yapmışlardır.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıardan Tasnifi

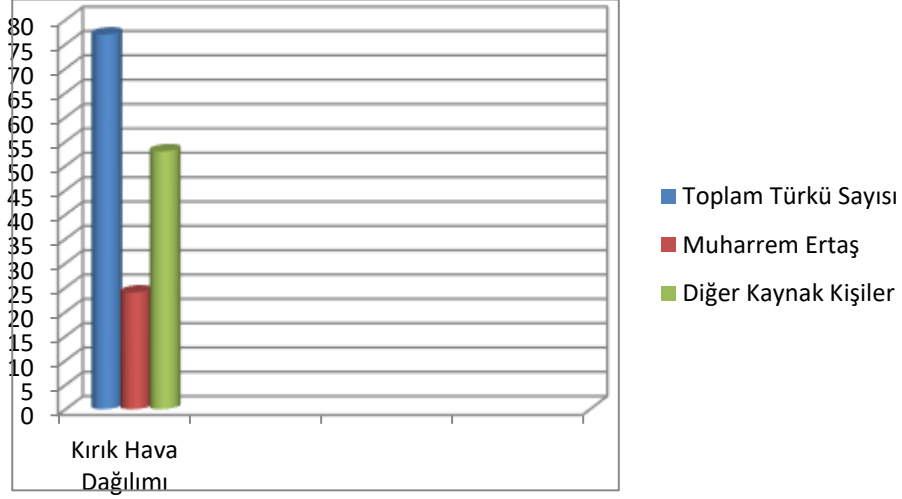

Şekil 1. Muharrem Ertaş'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Kırık Havalarda) Kırşehir Türküleri İçerisindeki Sayısı

TRT THM Repertuvarında, Kırşehir yöresine ait 77 adet uzun hava bulunmaktadır. Eserlerden 2 tanesinin yöresi ise Kırşehir-Kırıkkale olarak kayıtlara geçirilmiştir. Bu 77 uzun havanın 24 tanesinde Muharrem Ertaş kaynak kişi olarak gözükmektedir.

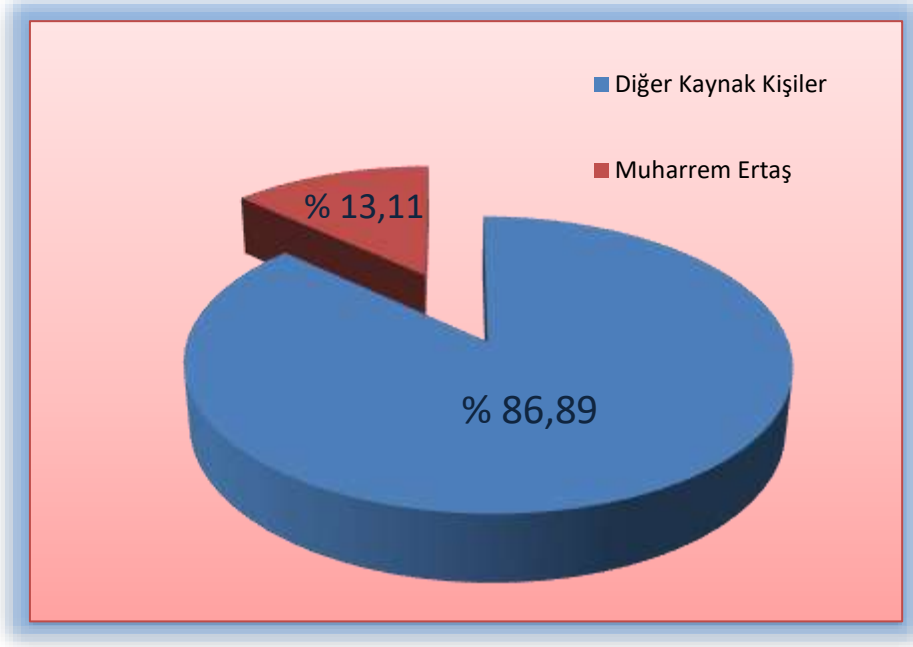
Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Şekil 2. Muharrem Ertaş'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Uzun Havalar) Kırşehir Türküleri İçerisindeki Sayısı

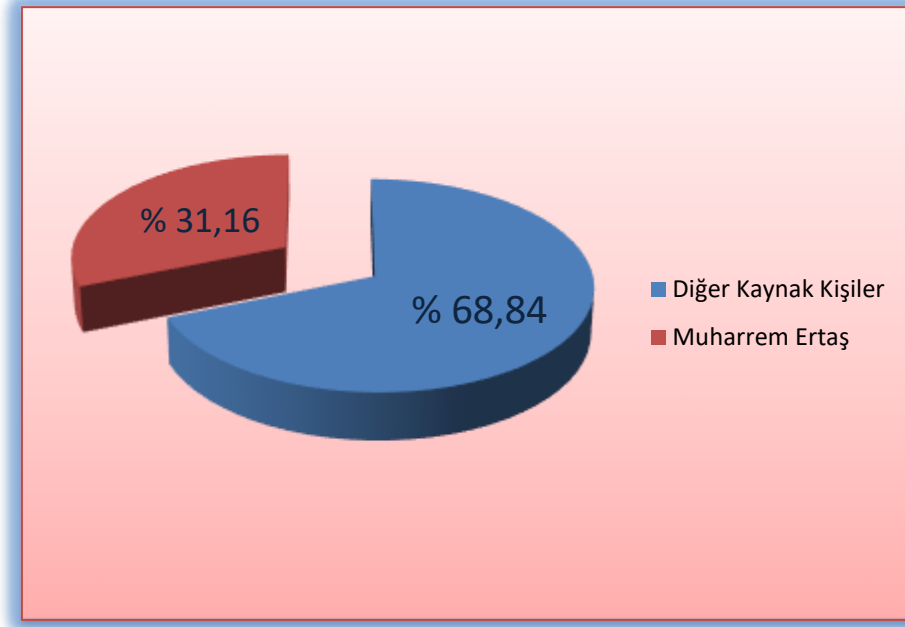
TRT THM Repertuarında bulunan, Muharrem Ertaş adına kayıtlı olan türkülerin, TRT THM Kırık Hava Repertuarında bulunan Kırşehir türkülerine oranı % 11,47'dir. Neşet Ertaş ile ortak kaynak kişilik yaptığı eser de Muharrem Ertaş adına değerlendirilirse bu oran % 13,11 olmaktadır.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

Şekil 3. Muharrem Ertaş'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Kırık Havalar) Kırşehir Tőrüklerine Oranı

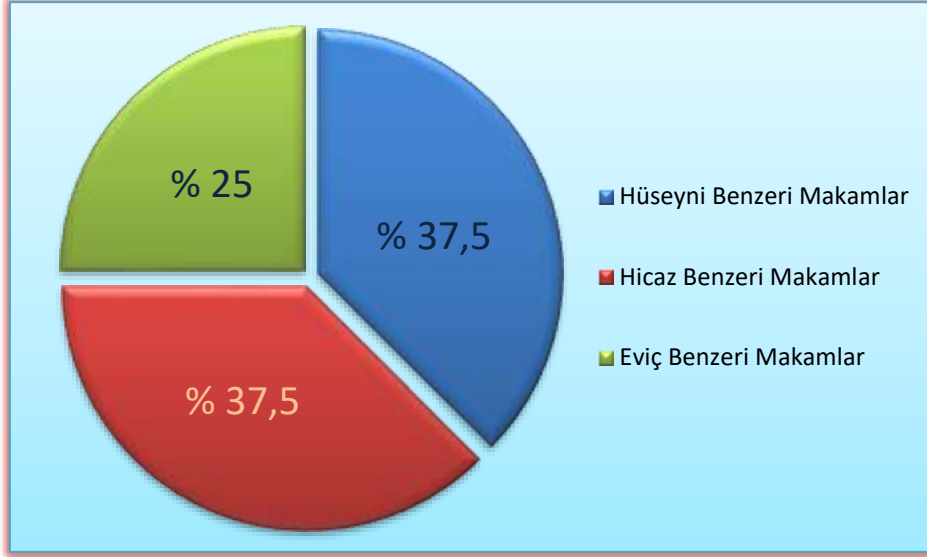
TRT THM Uzun Hava Repertuvarında bulunan Muharrem Ertaş adına kayıtlı olan tőrüklerin, TRT THM Uzun Hava Repertuvarında bulunan Kırşehir tőrüklerine oranı ise %31,16'dır.

Şekil 4. Muharrem Ertaş'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Uzun Havalar) Kırşehir Türkülerine Oranı

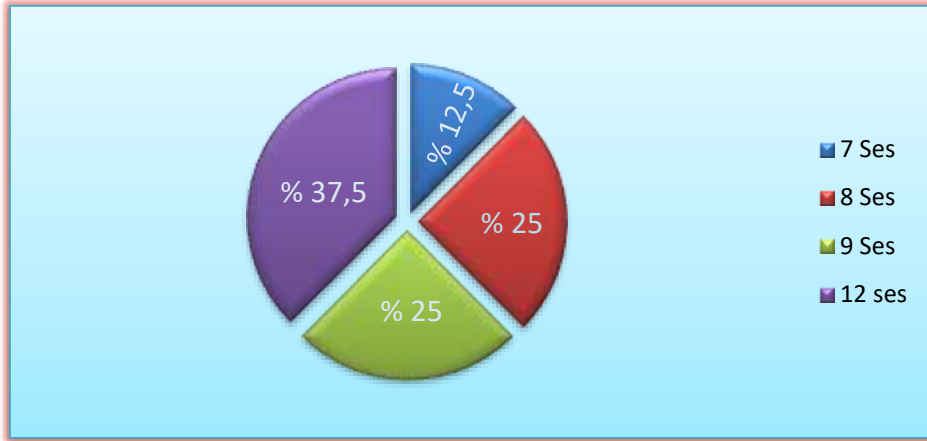
Muharrem Ertaş'ın seslendirdiği eserler müzikal açıdan değerlendirildiğinde ise; kayıtlı 8 adet kırık havanın benzediği makamların dağılımı şu şekildedir: 3 türkü Hüseyini Makamı benzeri, 3 türkü Hicaz Makamı benzeri ve 2 türkü Eviç Makamı benzeridir.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

Şekil 5. Muharrem Ertaş'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Benzediği Makamların Oransal Dağılımı

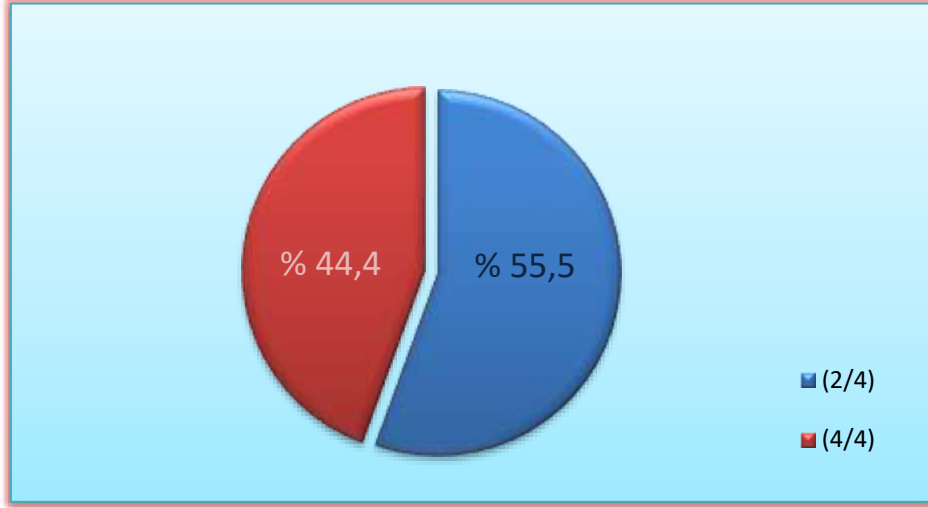
Mevcut eserlerin ses genişliklerine bakıldığında ise 7 ile 12 ses aralığında oldukları görülmektedir. 7 ses aralığında 1 eser, 8 ses aralığında 2 eser, 9 ses aralığında 2 eser, 12 ses aralığında 3 eser bulunmaktadır.

Şekil 6. Muharrem Ertaş'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Ses Genişliği Yönünden Oransal Dağılımı

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Usul yönünden ise türkülerin 4/4 ve 2/4 ölçüler içerisinde kaldığı görülmektedir. Kayıtlı 8 türkünün 3 adetinin 4/4, 4 adetinin 2/4 ve bir adetinin de (4/4 + 2/4) usullerde olduğu görülmüştür.

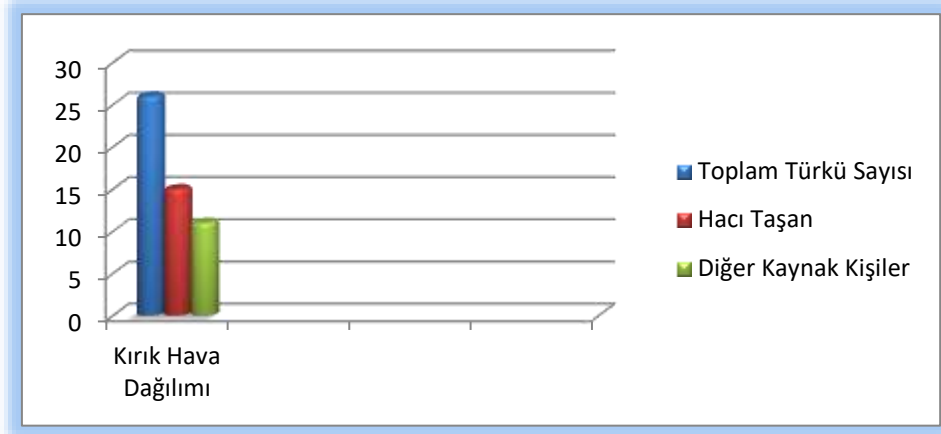

Şekil 7. Muharrem Ertaş'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Usül Yönünden Oransal Dağılımı

Kırıkkale yöresi türkülerini değerlendirildiği zaman ise, TRT THM Repertuarına kayıtlı toplam 52 eser bulunmaktadır. Bu eserlerin 26 adeti kırık hava, 24 adeti uzun hava ve 2 adeti de oyun havasıdır. Kırşehir'de olduğu gibi, oyun havalarının bir tanesinin yöresi Kırşehir-Kırıkkale/Keskin olarak kayıtlara geçirilmiştir ve bu oyun havası, iki yörenin ortak repertuarındadır.

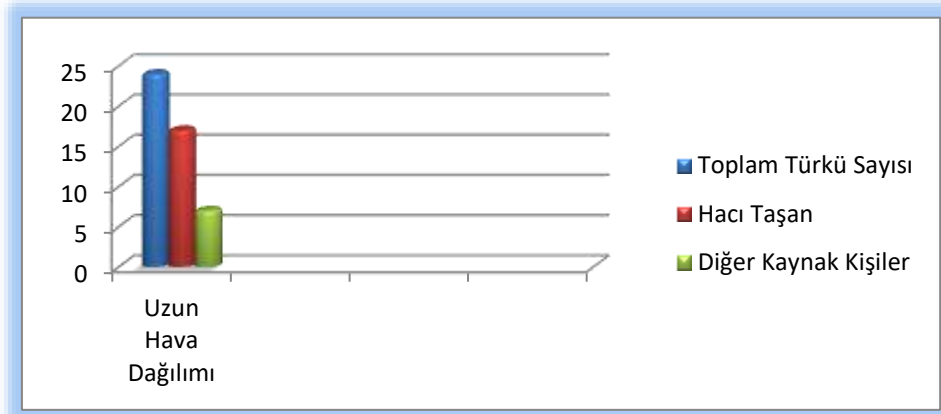
Bu 52 eserin 26'sını oluşturan kırık havalar incelendiğinde ise, bunların 14 tanesinin Hacı Taşan adına kayıtlı olduğu görülmektedir. Ayrıca 1 eser de, kaynak kişi anlamında Hacı Taşan-Salman Çoker adına ortak olarak kayıtlara geçirilmiştir. Bu eserle birlikte Hacı Taşan'ın kaynak kişilik ettiği toplam kırık hava sayısı 15 olmaktadır.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

Şekil 8. Hacı Taşan'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Kırık Havalar) Kırıkkale Türküleri İçerisindeki Sayısı

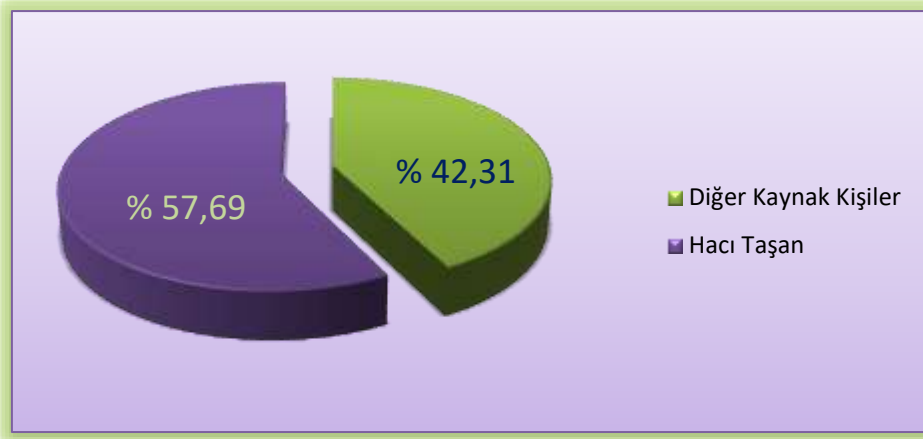
Kırıkkale yöresine ait uzun havalar incelendiğinde ise kayıtlı 24 adet türküye rastlanmaktadır. Eserlerden 2 tanesinin yöresi ise Kırşehir-Kırıkkale olarak kayıtlara geçirilmiştir. Bu 24 uzun havanın 17 tanesinde Hacı Taşan kaynak kişi olarak gözükmektedir. Kayıtlı 17 eserden 1 adeti ise, Hacı Taşan-Şemsi Yastıman adına ortak olarak repertuvarda yerini almıştır.

Şekil 9. Hacı Taşan'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Uzun Havalar) Kırıkkale Türküleri İçerisindeki Sayısı

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

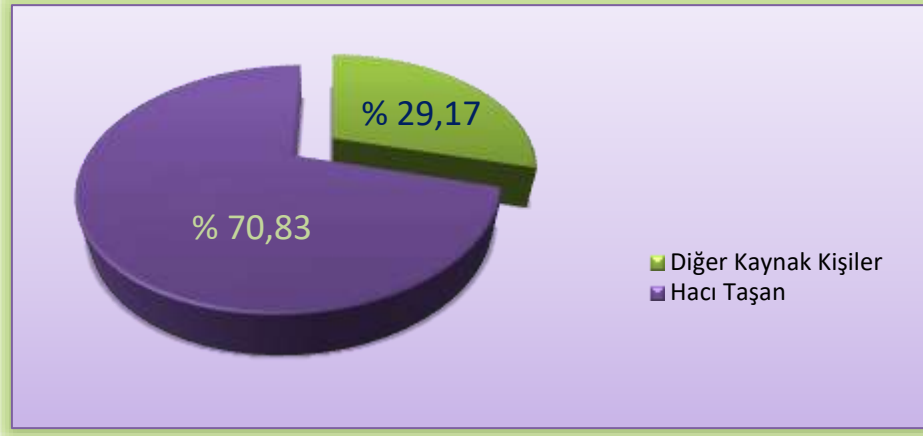
TRT THM Repertuarında bulunan, Hacı Taşan adına kayıtlı olan türkülerin TRT THM Kırık Hava Repertuarında bulunan Kırıkkale türkülerine oranı % 53,84'tür. Salman Çoker ile ortak kaynak kişilik yaptığı eser de Hacı Taşan adına değerlendirilirse bu oran % 57,69 olmaktadır.

Şekil 10. Hacı Taşan'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Kırık Havalar) Kırıkkale Türkülerine Oranı

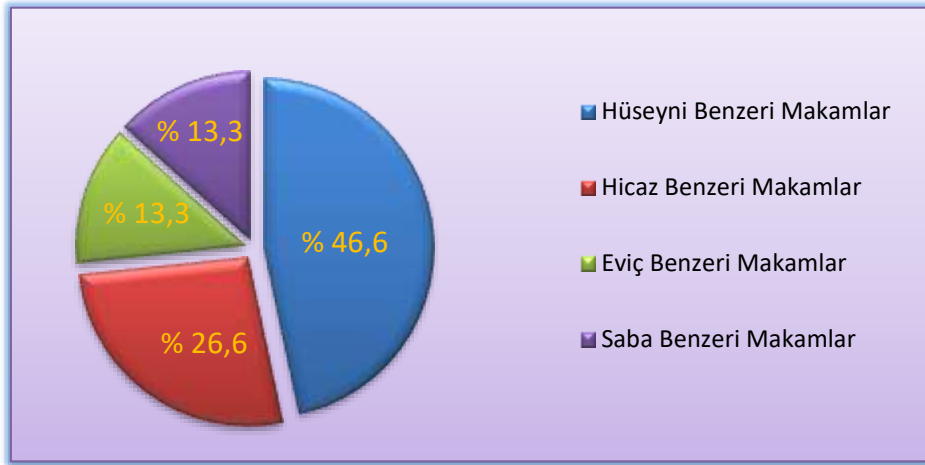
Kırıkkale yöresine ait uzun havalara bakıldığında ise; Hacı Taşan adına kayıtlı eserlerin, TRT THM Uzun Hava Repertuarında bulunan Kırıkkale türkülerine oranı % 70,83'tür.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

Şekil 11. Hacı Taşan'ın Kaynak Kişilik Yaptığı Eserlerin (Uzun Havalar) Kırıkkale Türkülerine Oranı

Kırıkkale yöresi içerisinde, Hacı Taşan'ın seslendirdiği eserlerin müzikal olarak değerlendirilmesinde ise yine benzer ölçütler kullanılmıştır. Hacı Taşan adına kayıtlı 15 eserin benzediği makamların sayısal dağılımı şu şekildedir: Hüseyni Makamı benzeri 7 eser, Hicaz Makamı benzeri 4 eser, Eviç Makamı benzeri 2 eser ve Saba Makamı benzeri 2 eser.

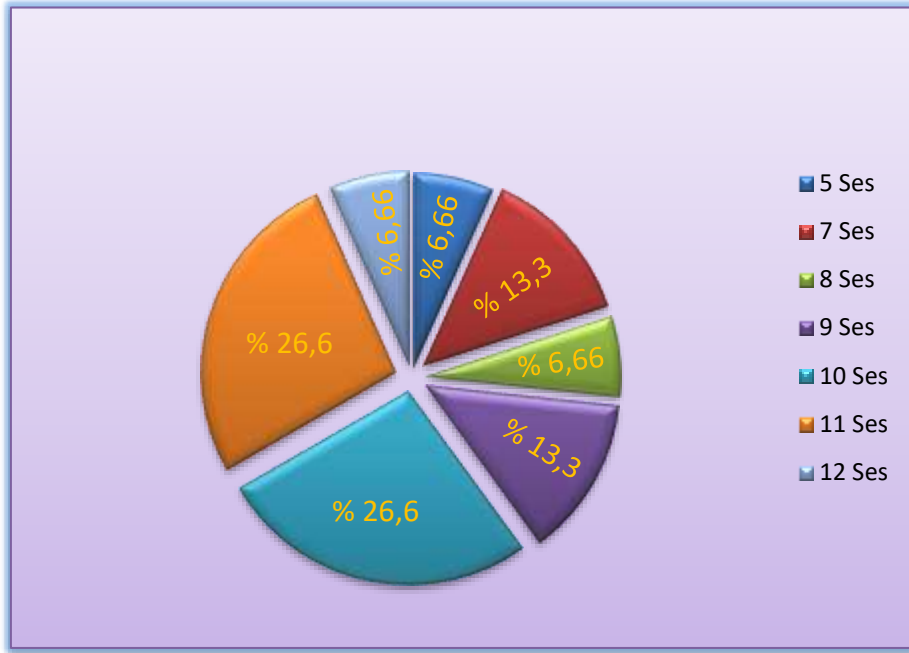

Şekil 12. Hacı Taşan'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Benzediği Makamların Oransal Dağılımı

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

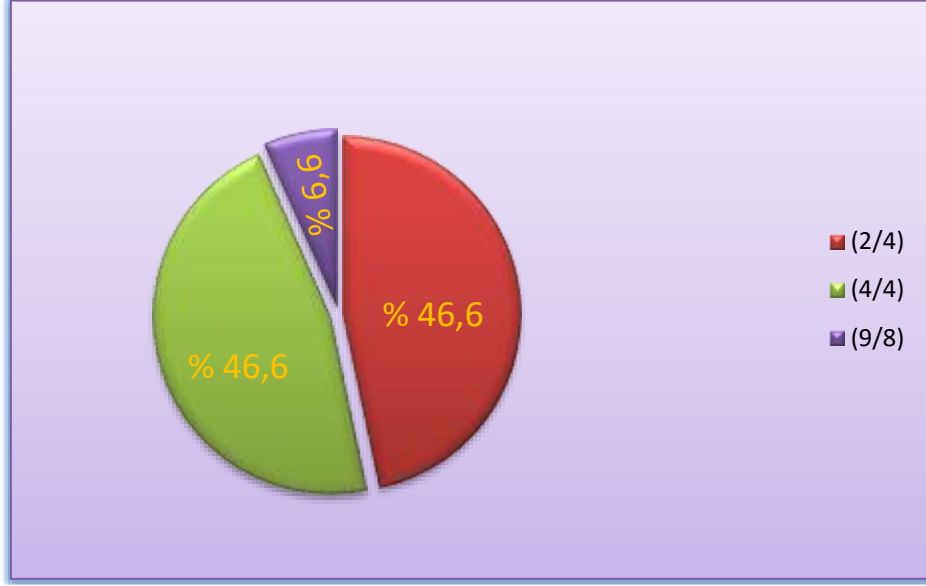
Kayıtlı bu eserlerin ses genişliklerinin ise 5 ile 12 ses arasında olduğu bulunmuştur. Türkülerin ses genişliklerine göre sayısal dağılımı şu şekildedir: 5 ses genişliğinde 1 türkü, 7 ses genişliğinde 2 türkü, 8 ses genişliğinde 1 türkü, 9 ses genişliğinde 2 türkü, 10 ses genişliğinde 4 türkü, 11 ses genişliğinde 4 türkü ve 12 ses genişliğinde 1 türkü.

Şekil 13. Hacı Taşan'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Ses Genişliği Yönünden Oransal Dağılımı

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

Bu türkülerin usul yönünden sayısal dağılımında ise; 7 türkünün 2/4, 7 türkünün 4/4, ve 1 türkünün de 9/8 usullerinde olduğu bulunmuştur.

Şekil 14. Hacı Taşan'ın Seslendirdiği Kırık Havaların Usul Yönünden Oransal Dağılımı

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Betimsel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada, literatür taraması ve betimsel durum analizi tekniği yardımıyla genel durum tespitine yönelik bir yöntem uygulanmıştır. Bu kapsamda, literatür taraması ve Abdallık geleneğinin en önemli temsilcilerinden olan Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın yalnızca TRT THM Repertuarına kayıtlı eserlerinin incelenmesi suretiyle; genel hatlarıyla Abdallık geleneğinin anlatılması, Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'a ait kayıtlı eserlerin tasniflerinin (makam, ses genişliği ve usul yönünden) yapılması ve bunların, buldukları yörelerdeki Geleneksel Abdal Müziği'nin özellikleriyle karşılaştırılarak en nihayetinde, ürettikleri eserlerle, kendi yöre müziklerine yaptıkları katkıların ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Yapılan araştırmalar sonucunda; Abdallık geleneğinin köklü bir geçmişe sahip olduğu ve özellikle müzikal anlamda, Abdalların kendilerine has ve yöre müziğine etki eden karakteristik özelliklere sahip oldukları açıklanmıştır. Çalışmanın eksenini oluşturan iki ismin eserlerine yönelik yapılan tasniflerde ise elde edilen sonuçlar sayısal verilerle ortaya konulmuş ve yorumlanmıştır. Muharrem Ertaş'ın ve Hacı Taşan'ın seslendirdiği eserlerin toplamının, TRT THM Repertuarına kayıtlı, ilgili yörelerin eserlerine oranına göre bu iki ismin yöre için önemli mahalli sanatçılar oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İki ismin seslendirdiği eserler makam, ses genişliği ve usul yönünden incelendiğinde elde edilen sonuç, Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın, içinden yetiştikleri Abdallık geleneği ve buna bağlı olarak Geleneksel Abdal Müziği'nin özelliklerini birçok yönden yansıttıkları olmuştur.

Belirlenen alt problemlerin cevaplarına ulaşmak için elde edilen bulgular kısmında aktarılan veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Repertuar geneline bakıldığında, uzun hava ve kırık hava sayılarının birbirine yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak her iki ismin seslendirdiği eserler özelinde, uzun havaların sayıca kırık havalara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Abdalların özellikle uzun hava türü eserlerin seslendirmesine verdikleri önem ve bu icralardaki ustalıkları düşünüldüğünde, elde edilen sonuçların Geleneksel Abdal Müziğinin özelliklerinden birini yansıttığı görülmektedir.

TRT THM Repertuarında bulunan uzun hava ve kırık havaların yörelere göre toplam sayısının, Muharrem Ertaş'ın ve Hacı Taşan'ın kaynak kişilik ettikleri eserlerin toplamına oranlarına bakıldığında ise, Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın, kendi yörelerinin halk müziklerine sayıca kayda değer bir katkıda buldukları görülmektedir.

TRT THM Repertuarı Kırşehir türküleri incelendiğinde, tespit edilen 140 türkünün 32'si Muharrem Ertaş'tan derlenmiştir. Buna göre; TRT THM Repertuarında bulunan Kırşehir türkülerinin %23'ü Muharrem Ertaş'tan derlenmiştir.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Açılardan Tasnifi

TRT THM Repertuarı Kırıkkale türküleri incelendiğinde ise tespit edilen 52 türkünün 32'si Hacı Taşan'dan derlenmiştir. Buna göre; TRT THM Repertuarında bulunan Kırıkkale türkülerinin %62'si Hacı Taşan'dan derlenmiş eserlerdir. Her iki ismin yaptıkları bu katkılar göz önüne alındığında, Abdallık geleneğinin temsilcileri olan Muharrem Ertaş ve Hacı Taşan'ın yöre için önemli mahalli sanatçılar oldukları söylenebilir.

Makamsal temelde incelendiğinde ise hem Muharrem Ertaş'ın hem de Hacı Taşan'ın özellikle Hüseyini ve sonrasında da Eviç ve Hicaz benzeri makamları ağırlıklı olarak kullandığı görülmektedir. Muharrem Ertaş'ın seslendirdiği eserlerde Hüseyini ve Hicaz benzeri makamlar toplamda %75'lik bir oranla ön plana çıkarken, Hacı Taşan'ın seslendirdiği eserlerde Hüseyini benzeri makamların %46,6'lık bir oranla, neredeyse mevcut eserlerin yarısına hakim olduğu görülmüştür. Buradan hareketle ve bu iki ismin, Abdallık geleneğinin önemli temsilcilerinden oldukları düşünüldüğünde, Orta Anadolu'da yaşayan Abdallar tarafından Abdallık geleneği içerisinde üretilen türkülerin bu makamsal çerçevelerde bir karaktere sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Bu iki ismin eserlerinde kullandıkları ses genişliklerine bakıldığında da, ağırlıklı olarak geniş ses aralıklarında dolaştıkları ortaya çıkartılmıştır. Muharrem Ertaş'ın seslendirdiği kırık havaların, %62,5'lik bir oranla 9-12 ses aralıklarında oldukları bulunmuştur. Hacı Taşan'ın seslendirdiği eserler incelendiğinde ise yaklaşık %73,8'lik bir oranla 9-12 ses aralığında yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Bunların sebeplerinden biri, aslında Abdallar için önemi fazla olan bozlaklarda gizlidir. Divanü Lügati't-Türk'te "bozlak"; bozlamak, ses vermek, bağırma şeklinde tanımlanmaktadır. Dede Korkut'ta bozlatmak, böğürmek; Kırızca'da ise, "Botasın olgan tüyiidey bozlayı bozlayı kaldım men.", "Yavrusu kaybolmuş, çalınmış bir deve gibi bozlaya bozlaya, feryat içindekaldım ben." gibi içerdiği anlam yükü itibariyle, feryat etmek, haykırmak anlamlarında kullanılmaktadır. Bu haykırışa örnekleme olarak da dev bağırmasına gönderme yapılarak "bozulamak", gibi bir mana yüklenmektedir (Yılmaz, 2008:96).

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Abdalların tarihsel süreçte yaşadığı olaylara sosyolojik temelde bakıldığında, aslında bu feryadında izleri de görülmektedir. Konar göçer bir şekilde yaşayan, yaşamlarını idame ettirme noktasında ciddi sıkıntılarla yüzleşen ve ilişki içerisinde buldukları topluluklar tarafından da adeta ikinci sınıf bir topluluk olarak görülen Abdallar, toplumsal etkileşimin yaşamlarına yansımalarını adeta bu bozlaklarla vücuda getirmişlerdir. Bozlaklarda görülen ve 1,5 oktava kadar varan ses aralıklarının, Geleneksel Abdal Müziğine karakteristik olarak yansıdığı ortadadır. Bir diğer sebep olarak ise; teknolojik imkânların gelişmediği dönemlerde müzikal icralarını özellikle geniş alanlarda yapmak zorunda kalan Abdalların, seslerini duyurmak için güçlü bir avaz kullanması gerekliliği gösterilebilir.

Düğüncülük Abdallar için önemli geleneklerden biridir ve bu düğünlerin vazgeçilmez unsurlarından biri de danstır. Usul özelliklerinin, dans ile birleştiğinde şekillendiği düşünüldüğünde; iki ismin eserlerinde 2/4 ve 4/4 usullerin hakim olmasının üzerinde, Abdalların çalgı icralarıyla ve danslarıyla yer aldığı bu düğünlerin ve eğlence ortamlarının etkisinin görüldüğü sonucuna varılabilir. Muharrem Ertaş'ın seslendirdiği eserler yaklaşık olarak %55,5 oranla 4/4 ve kalanları da 2/4 usullerdedir. Repertuvarda Muharrem Ertaş'ın kaynak kişilik ettiği eserlerde, başka bir usule rastlanmamıştır. Hacı Taşan'ın kaynak kişilik ettiği eserlerde de durum bir istisna dışında neredeyse benzerdir. 9/8 usulde olan bir adet eser dışında yaklaşık olarak %46,6'lık eşit oranlarla 4/4 ve 2/4 usul yapılarının hakimiyeti görülmektedir.

Elde edilen bu sonuçlar ışığında sunulan öneriler aşağıdaki gibidir:

Türkülerin notaya alınmaları ve arşivlenmeleri son derece önemlidir. Hâlihazırda notalarına sahip olunsa da, özellikle, kaynak kişileri hayatta olan eserler için de bu derleme çalışmalarının sürdürülmesi gerekmektedir. Bu noktada, devlet kurumları tarafından, THM adına büyük ölçekte kapsamlı bir derleme çalışması planlanabilir.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

Bu araştırma, TRT THM Repertuarı rnekleminde gerçekleştirilmiştir. İlerleyen dnemelerde yapılacak benzer nitelikte çalışmalarda, var olan görsel, işitsel tüm kayıtların dikkate alınarak tarama çalışmalarının yapılması ve bunların tarihsel doküman olarak düzenlenmeleri, sonrasında yapılacak çalışmalara ışık tutacak ve THM Repertuarının zenginleşmesine de katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

Akkanat, C. (2000). Gelenek ve İkinci Yeni Őiiri(Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Ayata, S. (2012). Anadolu abdalları. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ERUIFD). Sayı: 14. 51-62.

Bekki, S. (2012, Haziran-Aralık). Abdallık geleneği ve Neşet Ertaş. Ahi Evran Aktüel Dergisi. Sayı: 3. 10-13.

Daşdemir, İ. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık

Duygulu, M. (1996). Anadolu abdalları'nda müzik. V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri (108-121). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Erkan, S. (2008). Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar(Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Edebiyat Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı.

Gürsoy, Ő. (2006). Sosyal ve Dini Yaşam Açısından Orta Anadolu Abdalları - Kırşehir rneği- (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.

Fahrettin ÖZDEŞ, Sertan DEMİR

Kaptan, S. (1995). Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri. Ankara: Rehber Yayınevi.Keskin, A. (2014, Ekim). Geleneksel abdal müziğinin temsili ve Neşet Ertaş, Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi. Cilt:7. Sayı:34. 99-112.

Önler, Z. (2013). Tarihten günümüze abdal sözcüğü. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt:13. 293-298.

Saruhan, Ş. (2012). Orta Anadolu Abdalları Ses İcralığında Register ve Şarkıcı Formantı Bulguları (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Anabilim Dalı Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı.

Say, A. (2012). Müzik sözlüğü (Dördüncü Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Tokel, B. B. (2004). Neşet Ertaş Kitabı(4. Baskı).Ankara: Akçağ Basın Yayın Pazarlama A.Ş.

Yılmaz, A. (2008). Kırşehir Örneklemesiyle Anadolu Abdalları, Kırşehir: Kırşehir Belediyesi Kültür Tarih Yayınları Serisi 6

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

"Abdallık Tradition" and "Traditional Abdal Music" that are one of the important topics for Turkish Folk Science and Turkish Folk Music have a deep-rooted history and it still exists. Central Anatolian Abdals which are the biggest and the most characteristic branch of Anatolian Abdals are quite important in terms of having rich musical culture which is inherited from generation to generation within their different cultural structure and life style. Despite they have different occupational groups, musicianship is primarily chosen by them. It is not only a way to earn money but it is the core of their existence. Muharrem Ertaş and Hacı Taşan are one of the most significant representatives of this archaic tradition.

In this research, it is aimed to give information about Abdallık tradition, reflect the features of traditional Abdal music, classification of registered musical works of Muharrem Ertaş and Hacı Taşan who contributed to continuity of local and traditional music with respect to maşam, register and meter, display their contribution to local and traditional music by comparing their musical works with general features of Traditional Abdal Music, contribute to following researchs in this field.

These questions were asked to reach the indicated aims:

1. What are the musical characteristics of the musical works performed by Muharrem Ertaş and Hacı Taşan in terms of maşam, register and meter?
2. What are the ratios of these musical works in folk songs that have been existed in aforementioned regions? What are the contributions of these two masters to this ratio?
3. How is the comparison of folk songs which have been produced by Abdallık tradition in Central Anatolia with the musical works of Muharrem Ertaş and Hacı Taşan?

2. Method

In this research, only the musical works of Muharrem Ertaş and Hacı Taşan that were registered to Turkish Folk Music Repertory of Turkish Radio and Television Association (TRT) were studied. The research was done in literature search and descriptive situation analysis model and the current situation was tried to be represented.

The datas of this research were obtained with documentary source scanning (Daşdemir, 2016: 101). Primarily, the researcher determined only the musical works of Muharrem Ertaş and Hacı Taşan that were registered to Turkish Folk Music Repertory of TRT. Later on, the examined folk songs were classified and tabulated, explained with percentages and interpreted as verbal.

3. Findings, Discussion and Results

The number of unmetered folk songs is more than metered folk songs considered to the musical works of Muharrem Ertaş and Hacı Taşan. And this result reflects one of the characteristics of Traditional Abdal Music when their competence of performances in unmetered folk songs considered.

23% of the registered folk songs of Kırşehir that are in Turkish Folk Music Repertory of TRT were compiled by Muharrem Ertaş. 62% of the registered folk songs of Kırıkkale that are in Turkish Folk Music Repertory of TRT were compiled by Hacı Taşan. Considering the contribution of these two master to repertory, it can be understood that they are significant local artists for the regions they lived.

In terms of maqam structure; Muharrem Ertaş mainly preferred maqams like Hüseyini and Hicaz as %75 while Hacı Taşan preferred maqams like Hüseyini in %46,6 which corresponds nearly half of his musical works. In the light of this information it can be concluded that the musical works produced by Abdals who have been living in Central Anatolia have similar maqam aspects.

Abdallık Geleneği Temsilcileri Muharrem Ertaş Ve Hacı Taşan'ın Seslendirdikleri Eserlerin Farklı Aıllardan Tasnifi

Considering the registers; the unmetred folk songs performed by Muharrem Ertaş are between 9-12 registers as %62,5. When Hacı Taşan's works are studied, the ratio of 9-12 registers is founded as approximately %73,8. One of the reasons of this lurks in bozlaks which are a type of unmetred folk songs in Turkish Folk Music. Bozlaks are a kind of expression for Abdals who are also nomadic people, had faced with struggles to continue their lifes and seen as the members of inferior society by the rest of community. Abdals reflected the effects of such kind of social interactions to their life by bozlaks. Register with 1,5 octaves that can be seen in bozlaks clearly represents the characteristic of Traditional Abdal Music. One another reason is that Abdals had to use strong voices during musical performance in wide public areas when there were lack of technological devices.

Wedding ceremonies are one of the important traditions for Abdals and the dance is an essential element in weddings. Taking into consideration that the meter feature takes form with dance; 2/4 and 4/4 meters are dominant because of the fact that the wedding ceremonies and social gatherings where Abdals take place as musicians and dancers have effect on it.

In the light of these results the suggestions are stated below:

The notation and archiving of folk songs are really important. In spite of having their notes, compilations have to be proceeded for the musical works that its source is still alive. A detailed compilation can be organized by governmental institutions for the benefit of Turkish Folk Music.

This research is done with sampling of Turkish Folk Music Repertory of TRT. The subsequent studies which will take into account all visual and audial documents and organizing them as historical documents will help further studies and help to enrich Turkish Folk Music Repertory.